

Een eigen geluid

Daniel Ruyneman
Nightingale Quintet (1949)
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn

Leo Smit
Sextuor (1933)
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn/piano

Pauze

Albert Roussel
Divertissement (1905)
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn/piano

Francis Poulenc
Sextuor (1932-1939)
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn/piano

Veel Nederlandse muziek uit de vaak veronachtzaamde periode tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog wordt afgedaan als een flauw aftreksel van de op dat moment heersende mode in de Franse muzikwereld. Een misvatting, want hoewel veel Nederlanders zich wel degelijk door de muziek van Debussy, Ravel en later Poulenc en Milhaud lieten beïnvloeden hebben de beste componisten uit die periode een uitgesproken eigen geluid dat makkelijk stand houdt naast de beste partituren van Franse makelij.

Ruyneman

Een zo'n partituur is het Nightingale Quintet uit 1949 van Daniël Ruyneman, een van de grootste voorvechters van de moderne muziek in Nederland in de eerste helft van de twintigste eeuw. Ruyneman (1886-1963) begon relatief laat met de muziek en ging pas op 27-jarige leeftijd compositie studeren aan het Amsterdams Conservatorium. Met vroege werken als *De Roep* en het meesterlijke *Hiëroglfen* slaagde hij er in Franse invloeden geheel naar zijn hand te zetten en een eigen toegankelijke, modern-Nederlandse toontaal te ontwikkelen. Hoewel hij later analoog aan de Franse ontwikkelingen veel neoklassieke elementen toeliet in zijn werk, bleef zijn eigen stem bewaard, wat hoorbaar is in het opvallende *Nightingale Quintet* uit 1949.

Smit

Ruyneman was zeer begaan met collega-componisten en organiseerde vele concerten. Ook was hij het die in 1943 de laatste partituren van de joods-Nederlandse componist Leo Smit in veiligheid bracht. Daarmee had Ruyneman een aandeel in de conservering van een uniek oeuvre dat pas in de jaren negentig van de twintigste eeuw compleet ontsloten zou worden. Smit (1900-1943) gaf al jong blij van muzikale aanleg en was in 1923 de eerste student die cum laude afstudeerde als componist aan het Amsterdams Conservatorium. Hoewel Smit zijn werk wel in Nederland uitgevoerd kreeg, zocht hij in 1927 zijn heil in Frankrijk. Daar absorbeerde hij de stijl van componisten als Ravel, Roussel, Poulenc, Milhaud en Stravinsky en in werken uit die periode is de Franse invloed duidelijk waarneembaar.

In de jaren dertig ontwikkelt Smit meer en meer een eigen stem en integreerde hij de Franse en jazzy invloeden op subtiel wijze met een meer intellectuele benadering. Een van de eerste geslaagde voorbeelden van deze periode is het *Sextuor* uit 1933 waarin ook neoklassieke elementen en persoonlijke fugatotechnieken hun intrede doen. Als Smit in 1943 de dood vindt in het vernietigingskamp Sobibor wordt daarmee een van de meest opvallende en persoonlijke componisten van Nederlandse bodem tot zwijgen gebracht.

Roussel

Het vermogen om traditionele waarden en diverse invloeden te integreren in een geheel eigen stijl vinden we ook bij de Fransman Albert Roussel (1869-1937), laatbloeiër en buitenbeentje van het Franse interbellum. Net als Ruyneman stortte hij zich pas laat op de muziek en ontwikkelde hij zich tot een motor achter de schermen. Als docent contrapunt op de Scola Cantorum van zijn leermeester Vincent d'Indy hielp hij in de eerste jaren van de twintigste eeuw bijvoorbeeld uiteenlopende geesten als Satie en Varèse op weg.

Zijn eigen werken uit die periode vertonen de sporen van de formele scholing die hij zelf kreeg, maar in het *Divertissement* uit 1905 slaat hij ook originele eigen wegen in. Hoewel het werk beïnvloed is door de *Chansons et danses* van D'Indy openbaart Roussels individualiteit zich in de minder gangbare instrumentcombinatie, de springerige ritmiek en de bondige melodische frasen.

Poulenc

De zorgvuldig componerende Roussel vond zijn tegenpool in de expressieve en excentrieke Francis Poulenc (1899-1963), na Debussy de meest invloedrijke Franse componist in de eerste helft van de twintigste eeuw. Poulenc schreef geschiedenis met de kort bestaande componistengroep Les Six die muziek weer gewoon onder de mensen wilde brengen. Poulenc is die filosofie altijd trouw gebleven. Dat hij daarbinnen een geheel eigen geluid vond is duidelijk in het *Sextuor* waar Poulenc in 1932 aan begon en dat hij in 1939 reviseerde en afmaakte. Pakkende romantische melodieën, jazzy elementen, de speelse virtuositeit en vooral de subtiel verpakte emotionaaliteit geven dit werk geschreven op de drempel van de Tweede Wereldoorlog een wrange feestelijkheid die veel dieper gaat dan louter divertissement.

The German Connection

August Klughardt
Quintett (1900)
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn

Carl Reinecke
Trio in bes opus 274
klarinet/hoorn/piano

Pauze

Ludwig Thuille
Sextett
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn/piano

Een concert met grote werken van kleine meesters. August Klughardt, Carl Reinecke en Ludwig Thuille zijn immers niet de eerste namen die opkomen als men denkt aan Duitse componisten aan het einde van de negentiende eeuw. Zij hadden de pech te leven in een eeuw met grote namen die hun stempel drukten op de Duitse muziekhistorie. Schumann, Mendelssohn, Brahms, Wagner, heersten op het wereldpodium van de muziekgeschiedenis. Maar ondertussen speelden de 'mindere' goden een belangrijke rol in het plaatselijke muziekcircuit, schreven ze werken naar behoefte van de uitvoerenden en stegen ze af en toe boven zichzelf uit naar het niveau van de allerbesten.

Klughardt

August Klughardt (1847-1902) studeerde in Köthen en Dresden en werd in 1869

Hofkapellmeister aan het hof van Weimar.

Daar raakte hij bevriend met Franz Liszt en via Liszt weer met Richard Wagner. Vooral dankzij deze componisten raakte Klughardt geïnteresseerd in de nieuwe wegen van de Duitse muziek en knipoogde hij vooral in

zijn opera's naar de stijl van Wagner. Toch bleef Klughardt in de aard een conservatievere componist die vooral in zijn kamermuziek dichtter bij Schumann dan bij Liszt stond. Uiteindelijk hebben slechts een paar van zijn werken de tand des tijds doorstaan: de Schillflieder, zijn Violconcert en bovenal het Blaaskwintet opus 79. In dit kwintet dat hij in 1900, kort voor zijn dood in 1902, schreef is ondanks de klassieke vierdelige opzet de invloed van Liszt wel waarneembaar. Klughardt toont zich een meester in de beheersing van het instrumentarium en weet in elk deel vanuit het begin met één enkel instrument een rijkdom aan klanken en kleurcombinaties op te bouwen.

Reinecke

Carl Reinecke (1824-1910) is van onschatbare waarde geweest voor de Duitse muziekcultuur. In zijn jonge jaren reisde Reinecke vooral als zeer begaafd pianist door Europa. Zijn gestaag groeiende reputatie leverde hem in 1860 een aanstelling als pianodocent aan het Conservatorium van Leipzig op. Daar werd hij in 1897 benoemd tot directeur. Met zijn vermogen om de juiste docenten aan te trekken en zijn conservatieve inslag die zich uitte in zeer gedegen lesmateriaal waarin veel aandacht gereserveerd werd voor componisten als Palestrina en Bach, wist Reinecke het Conservatorium van Leipzig om te toveren tot een van de meest invloedrijke van Europa. Als componist was Reinecke van minder belang, al hebben zijn piano-oefeningen en -sonatines menig jonge toetsenist op weg geholpen. Reinecke schreef veel 'Hausmusik', prentielloze muziek voor de huiselijke kring. Een deel van zijn kamermuziek ontstijgt deze categorie echter glansrijk. Het Trio opus 274 behoort ondanks zijn conservatieve inslag - invloeden van Mendelssohn en Schumann - zelfs tot de betere kamermuziek uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

Thuille

De Oostenrijker Ludwig Thuille (1861-1907) was gedoopt om in de schaduw te blijven van zijn goede vriend Richard Strauss. Toch speelde hij een buitengewoon belangrijke rol in de muziekcultuur van München, waar hij in 1879 terecht kwam om te studeren bij Joseph Rheinberger. Thuille zou de stad niet meer verlaten en was rond de eeuwwisseling zeer invloedrijk als docent theorie en compositie aan de Königliche Musikschule waar hij onder anderen Ernst Bloch, Walter Braunfels en Herman Abendroth tot zijn leerlingen mocht rekenen. Door de gedegen scholing van Rheinberger was Thuille gekneed tot een aartsconservatief en formeel componist. Slechts dankzij Alexander Ritter en Richard Strauss waagde hij op operagebied stappen in de richting van Wagner. Het meeste succes als componist had hij echter in een genre dat door de meeste componisten rond München verwaarloosd werd, de kamermuziek. Zijn Sextet op. 6 voor blazers en piano uit 1889 was direct een groot succes. Logisch; de sfeer, de ingetogen lyriek en de instrumentale beweging liggen dicht bij de kwaliteiten van het Sextet van Brahms. De prachtige blazerspartijen en de opmerkelijke pianopartij, bij de première in 1889 door de componist zelf gespeeld, maken van dit Sextet een groots kamermuziekwerk dat terecht nimmer van het repertoire verdwenen is.

Strings and winds "in het spoor van de meester"

Hexagon Ensemble in samenwerking met het Matangi kwartet

Dvorak - Bagatellen op. 47 (1878)
arr. Hans Eijsackers
fluit, hobo, klarinet, fagot, hoorn, piano
en strijkkwartet

Novak - Balletti a 9 (1955)
fluit, hobo, klarinet, fagot, hoorn
viool 1 en 2, altviool, cello

Pauze

Martinu - Sextet (1929)
fluit/hobo/klarinet/fagot/hoorn/piano

Janacek - Concertino
klarinet, hoorn, fagot, viool 1 en 2,
altviool, piano

De nationalistische beweging die in de tweede helft van de negentiende eeuw in diverse landen opgang deed vond in Oost-Europa in Antonin Dvorák een van zijn grootste voortrekkers. De Tsjech gaf in zijn eentje het goede voorbeeld en wees vele componisten na hem de weg naar een integratie van elementen uit de volksmuziek in de kunstmuziek. Zijn ideeën gaven een enorme impuls aan de Oosteuropese kunstmuziek die sinds Dvorák een heel eigen vorm en klank heeft gekregen.

Dvorák

Antonin Dvorák (1841-1904) slaagde er in al zijn composities in zijn muziek zowel onmiskenbaar Tsjechisch als ook bij de tijd te laten klinken. Met schitterende melodieën, meeslepende ritmiek en een immer boeiende vormgeving wist hij de wereld voor zijn muziek, en dus ook voor de Tsjechische muziek te winnen. De Bagatellen op. 47 voor twee violen, cello en harmonium uit 1878, hier uitgevoerd in een prachtige bewerking voor blaaskwintet, piano en strijkkwartet, vormen een vroeg schoolvoorbeeld van Dvorák's kunst. Ze ontstonden nagenoeg tegelijkertijd met het werk waarmee Dvorák doorbrak naar een groter publiek, de Slavische Dansen op 46. Met deze Slavische dansen hebben de vijf Bagatellen hun ritmische stoerheid gecombineerd met die enorme melodische verleidingskracht gemeen.

Novak

Hoezeer Dvorák de richting van de integratie van de Tsjechische volks- en kunstmuziek aangaf mag blijken uit het feit dat de zeventien jaar na Dvorák's dood geboren Jan Novak (1921-1984) in zijn bekendste werk, de Balletti a 9 uit 1955, eigenlijk niets anders doet dan zijn grote voorganger. De basis van de Balletti wordt gevormd door van de Tsjechische folklore afgeleide dansritmes en primair tonale en volksmuziekachtige melodieën. Waar Novak zich onderscheidt is in het zeer subtiele gebruik van klankkleur als vormgevend element. Het is in dit opzicht dat de Tsjech de invloed verraadt van zijn landgenoot Bohuslav Martinu die in New York (de wereld is klein) korte tijd zijn docent en tot Martinu's dood in 1959 Novak's belangrijkste mentor was. Na de communistische invasie van 1968 besloot Novak zijn land te verlaten en als banneling de rest van zijn leven in West-Europa te slijten, maar de muziek van zijn vaderland bleef tot het einde toe in zijn werk hoorbaar.

Martinu

Dat geldt ook voor zijn leermeester Bohuslav Martinu (1890-1959) die een groot deel van zijn leven buiten Tsjechië sleet. Hoewel hij de invloeden van muziek buiten zijn vaderland gretig absorbeerde, bleef hij in hart en nieren een Tsjech. Dat is ook hoorbaar in het Sextet dat hij in 1929 schreef in Parijs. Daar was hij in 1923 heen gegaan om te studeren bij Albert Roussel. Martinu experimenteerde veel met elementen uit de jazzmuziek die hij wilde laten vervloeien met zijn eigen muzikale taal. Een van de vruchten van deze experimenteerdrijf was het Sextet voor blaasinstrumenten en piano, een luchtig, geestig en swingend werk in vijf delen met een opvallend derde deel voor fluit en piano. Hoewel het Sextet erg succesvol bleek, stond Martinu er altijd erg ambivalent tegenover. Bijna dertig jaar later, vlak voor zijn dood verzuchtte hij nog: 'Ik heb altijd gehoopt dat de partituur verloren zou raken en dat het nooit meer gespeeld zou worden.' Belangrijker dan de jazzinvloeden is Martinu's gebruik van ritme en melodie geënt op de Tsjechische spraak. Hij nam hiermee het estafettestokje over van Leos Janacek die als eerste elementen geïnspireerd door de tongval van zijn geboorteland in zijn composities verwerkte.

Janacek

Janacek (1854-1928) geldt als de belangrijkste erfgenaam van Dvorák. Net als Dvorák, zijn vriend en grote voorbeeld, integreerde Janacek de Tsjechische volksmuziek in zijn werk. Door ook de Tsjechische taal te bestuderen ging Janacek nog een stap verder. Toch duurde het nog tot Janacek over de zestig was, eer hij in staat was om aan de spraak ontleende motieven ook in zijn instrumentale werk een vooraanstaande rol te laten spelen. Tussen 1921 en 1928 schreef hij in rap tempo een opmerkelijk instrumentaal oeuvre bijeen waaronder de twee strijkkwartetten, de Sinfonietta, Mladi en ook het opvallende Concertino voor piano, strijkers en blazers uit 1925. Janacek borduurde met het Concertino voort op het gevoel van jeugdigheid dat hij in Mladi had verwerkt en steeg met zijn op spraak gebaseerde motieven - kortademig, veel toonherhaling, modaal en aaneengesloten in onregelmatige fraseringen - andermaal tot grote hoogte.

Het Hexagon Ensemble, vijf blazers en piano

Wout van den Berg - fluit
Henk Swinnen - hobo
Arno van Houtert - klarinet
Freek Sluijs - fagot
Christiaan Boers - hoorn
Hans Eijsackers - piano.

Vijf blazers en een pianist. Zij spelen met het grootste plezier in de volledige bezetting, maar komen zeker zo goed tot hun recht als tweemanschap, kwartet of in iedere andere samenstelling. De kracht van Hexagon ligt dan ook in de chemie tussen die zes persoonlijkheden - in de bijzondere manier waarop zij elkaar aanvullen, inspireren en uitdagen tot de allerbeste prestaties.

Hexagon is een ensemble voor kamermuziek van absoluut topniveau. Opvallen door kwaliteit was van begin af aan een belangrijk doel van de zes mannen die samen dit ensemble vormen. Succesvolle optredens in onder meer het Concertgebouw in Amsterdam, Wigmore Hall in Londen, op het Festival van Vlaanderen en in de Verenigde Staten illustreren die kwaliteit. Ook diverse goed ontvangen cd's getuigen van de grote klasse van dit bijzondere ensemble, dat uit vijf blazers en een pianist bestaat.

Het Hexagon Ensemble speelt al meer dan tien jaar met groot succes op nationale en internationale concertpodia. Vele optredens zijn voor radio en tv vastgelegd, vele werken opgenomen op cd. De concerten zijn een muzikaal feest, het repertoire is uniek. De reacties: lovend.

Contactinformatie

Management

Dorothee Becu
A. Kuijperstraat 34
6702 BL Wageningen
tel. 0317 424 007 / 06 11 065 495
fax. 0317 31 31 81
d.becu@hexagon-ensemble.com

Artistieke leiding

Wout van den Berg
tel. 0318 59 03 31 / 06 55 16 40 84
w.vdberg@hexagon-ensemble.com

Website

Op de website vindt u informatie over de programma's, de concertagenda, een repertoire-database met meer dan 4000 werken voor de Hexagon bezetting en sub-bezettingen, de cd's van het Hexagon Ensemble

Coaching

Naast concerten verzorgt het Hexagon Ensemble ook masterclasses voor zowel amateurs als vakstudenten. Voor meer informatie hierover kunt contact opnemen met het management.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van de activiteiten en programma's van het Hexagon Ensemble? Stuur dan dit strookje of een e-mail naar het management. U ontvangt dan de e-mailnieuwsbrief die twee maal per jaar verschijnt.

Ik wil graag de nieuwsbrief van het Hexagon Ensemble ontvangen.

Naam contactpersoon:.....
Naam organisatie:.....
Adres:.....
Postcode / plaats:.....
Telefoonnummer:.....
E-mailadres:.....
Website:.....

Ontwerp: Dorothee Becu. Teksten: Paul Janssen